

היום נלמד בעזרת ה':

נזיר דף ט

משנה: הריני נזיר מן הגרוגרות: האומר כן נחלקו בית שמאי ובית הלל האם הוא נזיר או לא. שהרי 'גרוגרות' אינן מין 'גפן' אלא תאנים ונזיר מותר לאכול אותם. ויתבאר בגמרא.

רבי יהודה אומר: גם בית שמאי לא סוברים שהוא נעשה נזיר, אלא רק שהוא נאסר מהם בנדר. דהיינו האומר כן הרי זה כאילו אמר 'הרי הן עלי קרבן' שהוא אסור עליו בנדר את הגרוגרות והדבילה. [- תוס'. והרא"ש פירש שמדובר שאמר לאחר מכן: התכוונתי בליבי לאסור אותם עלי כקרבן].

גמרא: ואמאי: מדוע לדעת בית שמאי (אליבא דתנא קמא) הוא נעשה נזיר, והרי הוא קיבל על עצמו נזירות מדבר שמותר באכילה לנזיר ואם כן הנזירות לא אמורה לחול?

תירוץ: בית שמאי סברי לה כרבי מאיר: הסובר 'אין אדם מוציא דבריו לבטלה'.

הסוגיא: המקדיש 'ערך' של אדם צריך לשלם את ערכו הקצוב בתורה. אין בתורה ערך לתינוק פחות מגיל חודש. האומר 'ערך פלוני עלי' והוא תינוק פחות מבן חודש - לדעת רבי מאיר עליו להביא את שווי בשוק, משום שודאי לא הוציא את דבריו לבטלה וכונתו לא היתה להקדיש את הערך שלו בתורה אלא את השווי שלו בשוק. לדעת חכמים אדם מוציא דבריו לבטלה ופטור מלשלם להקדש.

בית שמאי סוברים כרבי מאיר. ולכן האומר 'הריני נזיר מן הגרוגרות' ודאי התכוין לקבל על עצמו נזירות, רק שטעה וחשב שיש נזירות גם מתאנים, ולכן הריהו נזיר (רא"ש).

אבל בית הלל סוברים כרבי יוסי ש'בגמר דבריו אדם נתפס'.

הסוגיא: הממיר בהמת קרבן בבהמת חולין – בהמת החולין מקבלת גם היא את הקדושה ובהמת הקרבן נשארת בקדושתה. נחלקו התנאים באדם שהמיר שני קרבנות שונים על בהמת חולין 'הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים': רבי מאיר סובר

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

'תפוס לשון ראשון' והיא נהיית תמורת עולה. רבי יוסי סובר 'אף בגמר דבריו אדם נתפס' ודעתו על כל מה שמוציא מפיו, וחלה עליה גם תמורת עולה וגם תמורת שלמים ולכן הבהמה תרעה עד שתסתאב (= שיפול בה מום ותימכר ויקנו בחצי מכספה עולה ובחצי מכספה שלמים).

לעניננו, מכיון שהאומר 'הריני נזיר מן הגרורות' כוונתו לכל מה שהוציא מפיו - נמצא שאמנם בתחילה אמר 'הריני נזיר', אבל לאחר מכן התחרט ואמר מיד 'מן הגרורות' בכדי לבטל את הנזירות, והרי זה כמו 'פתח' שמבטל את הנדר - כך מילותיו האחרונות מבטלות את הנזירות שאמר בתחילה.

קושיא: ולבית שמאי נמי: הרי גם אם 'אין אדם מוציא דבריו לבטלה', עדיין יש כאן ביטול לנזירות כמו 'נדר ופתחו עימו' (הרא"ש מבאר ש'אין אדם מוציא דבריו לבטלה' נאמר רק כשניתן לפרש את דבריו באופן אחר כגון במקום 'ערך' ל-'שווי שוק'. אבל כאן אין במה לפרש את סוף דבריו 'מן הגרורות' שהרי אין נזירות כזו).

תירוץ: אלא בית שמאי סברי: באמת בית שמאי סוברים כרבי מאיר ש'אין אדם מוציא דבריו לבטלה' ויש כאן 'נדר ופתחו עימו', כי כשאמר 'הריני נזיר' קיבל על עצמו נזירות וכשאמר 'מן הגרורות' הוא מעונין לבטל את הנדר תוך כדי דיבור ('לאיתשולי' = להישאל. כלומר זו לשון מושאלת לחרטה מקבלת הנזירות, כשם שהמתחרט על נדרו נשאל עליו). אלא שבית שמאי סוברים 'אין שאלה בהקדש' – אי אפשר להישאל על נדר להקדש, ונזירות היא כהקדש (שנאמר בנזיר 'קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו') ולכן גם עליה אי אפשר להישאל. וממילא גם אינו יכול לחזור בו בתוך כדי דיבור מהאמירה 'הריני נזיר', כי החזרה בתוך כדי דיבור היא 'חרטה' וביטול של הדברים הראשונים, אך כאמור בהקדש אין חרטות.

[הסיבה שהגמרא חזרה שוב בתירוץ לומר שבית שמאי סוברים כרבי מאיר, כי רק בגלל שהם סוברים 'שאדם לא מוציא דבריו לבטלה' אנו מפרשים את דבריו שהנזירות חלה בהתחלה ולאחר מכן הוא חוזר בו ממנה. אבל לדעת חכמים החולקים על רבי מאיר וסוברים 'שאדם מוציא דבריו לבטלה' לא חלה הנזירות כלל - תוס'].]

ובית הלל סברי כרבי שמעון: לדעת בית הלל אנו לא אומרים שבתחילה הוא קיבל על עצמו נזירות ולאחר מכן הוא חזר בו ממנה, אלא מראש הוא קיבל על עצמו נזירות שאיננה בנמצא (נזירות מתאנים), ולכן היא לא חלה כלל.

הסוגיא: נחלקו התנאים על הנודר 'הרי עלי מנחה מן השעורים', והרי אין מנחה באה אלא מן החיטים: תנא קמא סובר 'תפוס לשון ראשון' – 'הרי עלי מנחה' ויביא מנחה מחיטים. אבל רבי שמעון סובר 'אף בגמר דבריו אדם נתפס' ודעתו על כל מה שמוציא מפיו, אך כיון 'שלא התנדב בדרך המתנדבים' אין נדרו חל כלל.

מתניתין דלא כי האי תנא: המשנה אינה מתאימה עם דברי התנא רבי נתן שבברייתא דלהלן:

הנודר 'נזירות מן התאנים' לדעת בית שמאי אם אמר שכוונתו היתה לאסור אותם עליו כקרבן הרי הוא 'נדור' מהם (נאסר מהם בנדר), ואם לא אמר כלום הרי הוא 'נזיר'. ולדעת בית הלל הוא נעשה רק 'נדור' ולא 'נזיר'.

ביאור: בית שמאי סוברים גם כרבי מאיר וגם כרבי יהודה, דהיינו אם לא פירש את דבריו - סוברים כרבי מאיר שנעשה נזיר (שבגמר דבריו אדם נתפס וכביאור הגמרא הנ"ל שהתכוין לחזור בו מהנזירות אך אינו יכול). ואם פירש שהתכוין לנדר - סוברים כרבי יהודה במשנה שנעשה 'נדור'. ואילו בית הלל סוברים כרבי יהודה (כגירסת הרא"ש) שאם פירש את דבריו נעשה נדור, אך אם לא פירש לא נעשה נזיר כלל.

דברים אלה אינם תואמים לא עם תנא קמא במשנה הסובר שלדעת בית שמאי הוא רק 'נזיר' ואין זה תלוי בכוונתו, ואילו לדעת בית הלל אינו 'נזיר' ואינו 'נדור'. ולא עם רבי יהודה במשנה הסובר שלדעת בית שמאי הוא רק 'נדור' (כשפירש דבריו).

לישנא אחרינא בדעת רבי נתן: לדעת בית שמאי נדור ואינו נזיר – דהיינו אם פירש שכוונתו היתה לנדר, כי הם סוברים כרבי יהודה. ולדעת בית הלל אינו נדור ואינו נזיר, כי הם סוברים כרבי שמעון שאם לא התנדב בדרך המתנדבים לא חלה נזירותו כלל.

תנן התם: מנחת נדבה באה מן החיטים, מן הסולת (= קמח מנופה), עם שמן ולבונה, ולא פחות מעשרון סולת.

משנה במס' מנחות: האומר 'הרי עלי מנחה להביא מן השעורים', צריך להביא מן החיטים, לפי שאין מנחת נדבה באה מן השעורים. האומר 'הרי עלי להביא מנחה מקמח' עליו להביא מן הסולת, לפי שאין מנחת נדבה באה מן הקמח. האומר 'הרי עלי מנחה בלי שמן ולבונה' צריך להביאה עם שמן ולבונה, לפי שאין מנחת נדבה באה ללא שמן ולבונה. האומר 'הרי עלי חצי עשרון למנחה' צריך להביא עשרון שלם, לפי

שאין מנחת נדבה באה חצי עשרון. וכן אם אמר להביא עשרון וחצי עליו להביא שני עשרונים, לפי שאי אפשר להתנדב חצאי עשרון.

רבי שמעון חולק וסובר שבכל המקרים הנ"ל פטור לגמרי מלהביא, לפי שלא התנדב בדרך המתנדבים, כלומר שהתנדב להביא דבר שלא מביאים כמוהו בנדבה. ע"כ המשנה שם.

מאן תנא? כדעת מי המשנה שם במנחות הסוברת שאם התנדב להביא מנחה מן השעורים עליו להביא מן החיטים? **אמר חזקיה** - היא כדעת ב"ש של משנתנו.

חזקיה מבאר:

לאו אמרי ב"ש וכו': ב"ש אמרו במשנתנו שהאומר 'הריני נזיר מן הגרורות' הרי הוא נזיר למרות שאין נזירות מגרורות, לפי שאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכוונתו היא להיות נזיר כדיו, וכמו כן במנחות כיון שאי אפשר להביא מנחת נדבה מן השעורים אנו אומרים שכוונתו להתנדב מנחה מחיטים כדיו.

ורבי יוחנן אמר: אפשר להעמיד את המשנה שם כדעת כולם, ומדובר שאומר בפירוש אילו הייתי יודע שמנחת נדבה לא באה משעורים הייתי נודר להביאה מן החיטים, אבל טעיתי לנדור להביאה מן השעורים כיון שמנחת חוטא באה מן השעורים, ולכן לדעת כולם מביא מן החיטים. אבל הנודר להיות נזיר מן הגרורות אין לו במה לתלות את טעותו, שהרי אין לגרורות שום שייכות לנזיר, ולכן נחלקו בזה ב"ש וב"ה.

אמר חזקיה: רק כשהוא אמר 'הרי עלי מנחה מן השעורים' עליו להביא מן החיטים, כיון שיכול לתלות שטעה, אבל אם אמר 'הרי עלי מנחה מן העדשים' אינו מביא כלל, לפי שאין לו במה לתלות את טעותו שהרי אין שום מנחה הבאה מן העדשים.

קושיא: **מכדי חזקיה וכו':** והרי חזקיה העמיד את המשנה במנחות כב"ש של משנתנו, וסוברים ב"ש שהאומר 'הריני נזיר מן הגרורות' הרי הוא נזיר למרות שאין לגרורות שום שייכות לנזיר, לפי שאין אדם מוציא דבריו לבטלה, וא"כ קשה מדוע האומר 'הרי עלי מנחה מן העדשים' לא מביא כלום, והרי זה ממש כמו האומר 'הריני נזיר מן הגרורות' וא"כ עליו להביא מנחה מן החיטים?

תירוץ: **הדר ביה וכו':** חזקיה חזר בו ממה שהעמיד את המשנה במנחות כב"ש.

ואמאי הדר ביה וכו': והטעם שהוא חזר בו, לפי שהיה קשה לו שאם אכן המשנה כב"ש שאין אדם מוציא דבריו לבטלה, מדוע המשנה אומרת 'האומר הרי עלי מנחה מן **השעורים**', שתאמר חידוש יותר גדול - שאמר 'הרי עלי מנחה מן **העדשים**' ובכל זאת עליו להביא מן החיטים, ומכך שהיא לא אמרה כן מוכח שהיא לא כב"ש.

אלא סבר חזקיה כי קאמר ב"ש התם כרבי יהודה אלא התם משום טעותא הוא: אלא בהכרח שרק בגלל שטעה וסבר שאפשר להביאה מן השעורים לכן חייב להביא מנחה ויביא מן החיטים, אבל אם התנדב להביאה מן העדשים לא צריך להביא כלל כיון שאין לו במה לתלות את טעותו.

ורבי יוחנן אמר: רבי יוחנן חולק על חזקיה וסובר שהאומר 'הרי עלי מנחה מן העדשים' צריך להביא מנחה מן החיטים.

קושיא: והרי רבי יוחנן הוא זה שאמר למעלה שמדובר שאומר בפירוש אילו הייתי יודע שמנחת נדבה לא באה משעורים הייתי נודר להביאה מן החיטים, וזה שייך רק בנודר מן השעורים שיש לו במה לטעות (= מנחת חוטא) ולא בנודר מן העדשים שאין לו במה לטעות?

תירוץ: באמת רבי יוחנן בעצמו סובר שהאומר 'הרי עלי מנחה מן העדשים' פטור, ומה שהוא אמר שחייב להביא מן החיטים זה לשיטת חזקיה, כלומר שרבי יוחנן אומר לחזקיה - לשיטתך שחזרת בכך ממה שהעמדת את המשנה במנחות כב"ש בגלל שהמשנה לא אמרה 'מן העדשים' שזהו חידוש גדול יותר, אין זו סיבה לחזור בכך, כי יתכן שדווקא כשאמר 'מן השעורים' יש בזה חידוש גדול יותר, לפי שאם הוא אמר 'מן העדשים' פשוט שעליו להביא מן החיטים, משום שהוא התכוון לחזור בו ממה שאמר תחילה 'הרי עלי מנחה', ומיד חזר בו ואמר 'מן העדשים' כדי להיפטר, ופשוט שהוא חייב להביא מנחה מן החיטים משום שהדין הוא 'תפוס לשון ראשון', אבל כשהוא אמר 'מן השעורים' היה מקום לומר שכוונתו שאם המנחה יכולה להיות קדושה כמנחת העומר וכמנחת סוטה הבאות מן השעורים אז אכן תתקדש המנחה ואני יהיה חייב להביאה, ואם אין אפשרות כזאת לא אביא כלום, וא"כ כיון שבאמת אי אפשר להביא מנחת נדבה מן השעורים אולי הוא יפטר, לכן המשנה מחדשת לנו שבכל זאת הוא חייב להביא מנחה מן החיטים.